

[Anmeldelse skrevet af Henrik Knudsen.
Lagt på www.teknologihistorie.dk 4. november 2013]

Søren B. Andersen, Søren Lundsgaard og Erik Lund. *Menneskeskabt. Grundbog i Teknologihistorie*. Nyt Teknisk Forlag, 2013.

Der findes efterhånden flere bud på en grundbog til htx-faget teknologihistorie, men dette er så vidt jeg ved den første skrevet af fagets egne undervisere. Bogen er vokset ud af en serie af undervisningshæfter og værkets indhold skal vel til dels ses i det lys. I overensstemmelse med titlen har jeg dog valgt at anmelde værket som et bud på en grundbog. Et smukt bogværk med fantastisk mange flotte illustrationer.

Menneskeskabt er kronologisk opbygget og indledes med et kapitel om "de danske vindmøller", der også tjener som case-baseret introduktion til nogle af teknologihistoriens metoder og begreber. Et centralt element er i den forbindelse en såkaldt trekasemodel til forståelse af teknologisk udvikling, der skelner mellem "teknologi", "individer og aktører" og "samfundet". Modellen er formentlig tænkt som inspiration og kan næppe fungere som en systematisk forklaringsmodel. Det er nemlig ingenlunde klart, hvordan man skelner mellem de tre analysekategorier, idet forfatterne helt arbitrært subsumerer andelsbevægelsen og TVIND under "samfund"; befolkningen og elselskaberne under "aktører og individer"; mens underleverandører er rubriceret under "teknologien". Trekasemodellen synes dermed ikke videre egnet til at fremhjelpe systematik og tankedisciplin. Betragtes modellen som en forklaringsmodel opstår der det åbenlyse problem, at teknologien selv indgår som en del af forklaringsmodellen.

I bogens sidste tredjedel følger korte og i reglen gode metodiske introduktioner til ANT, SCOT og STS (=store teknologiske systemer). Forfatterne skal roses for at have givet plads til disse metodologiske perspektiver, om end de med fordel kunne have været introduceret tidligere, hvilket ville gøre det muligt at integrere dem i hele fremstillingen. Jeg savner dog en nærmere præcisering af, hvad vi egentlig forstår ved begrebet teknologi.

Fremstillingen bærer mange steder præg af rod og sjusk. Det gælder i forhold til Romers lov, der omtales på s. 106 i en forklarende bisætning: ""Romer's Lov" igen". Den lov var ny for mig, og ikke kun på grund af den mystiske apostrof, så jeg slog om i indekset for at lede efter en forklaring. Her blev jeg henvist til s. 106! Et par timer senere opdagede

jeg så tilfældigt, at Romers lov (uden apostrof!) introduceres på s. 103. Et andet eksempel: på s. 257 står der "udbyttet fra majsmarkerne steg fra 40 bushels (ca. 24,4 kg majs) pr. acre (0,4 hektar) til..." Men 24,4 kg majs er netop 1 bushel og ikke 40. Småting måske, men flere kunne nævnes. Morale: en grundbog må være klar i sine definitioner og let at bruge som opslagsværk. Meget kunne luges ud med en grundigere korrekturlæsning, hvilket primært falder tilbage på forlagsredaktionen.

Emnevalget er forfriskende og nytænkende. For eksempel prioriteres udviklingen inden for landbrugs- og fødevareteknologi højt. Forfatterne bringer desuden kinesisk teknologi i spil i et selvstændigt og ganske spændende kapitel. Kina besad frem til den europæiske renæssance den teknologiske førertrøje – og er på visse områder måske ved at tilkæmpe sig den status igen. Et kapitel om Kina giver god mening i et aktualiserende og globalt perspektiv. Når det er sagt, må det straks tilføjes at fremstillingen i store stræk har et stærkt nationalt fokus, visse steder med karakter af hjemstavnsromantik. Det gælder ikke mindst kapitlet om vindkraft, der tenderer til at gøre vindteknologi til en helt unik dansk opfindelse og helt savner udsyn på vigtige punkter, for eksempel hvad angår det californiske markeds vigtighed for den danske vindmølleindustri take-off i 1980'erne.

Det er sin sag at koge 10.000 års teknologihistorie ned til 300 sider. Men netop her skal der efterlyses mere disciplin og en mindre idiosynkratisk vægtning af stoffet. Oldtid og middelalder prioriteres højt. Den romerske legionær behandles således over 11 fyldige sider. Efter 100 sider (1/3 inde i værket) er vi nået til Herons skrueskærer, og efter 200 sider roder vi stadig rundt i de første præindustrielle tilløb til dampmaskinen. Tiden efter 1900 er stort set kogt ned til vindmøller, mekanisering af landbruget, den grønne revolution, husmoderens nye teknologier og p-pillen. Andre væsentlige emner som kommunikationsteknologi, medier, IT (herunder internet og sociale medier), automatisering, robotteknologi, sundhedsteknologierne, bioteknologi, kerneenergi, det nukleare kapløb, masseødelæggelsesvåben, folkedrab, forbrugssamfundet, forurening, post-imperialisme og globaliseringen er udeladt eller behandles kun *en passant*. Noget må man lade ligge, men faget teknologihistorie bør levere en bedre forståelse af de teknologier, der aktuelt præger og omformer vores dagligdag og socialitet med kolossal kraft. Det har unge mennesker krav på – ellers giver faget ikke den store mening.

Henrik Knudsen